

ENERGIDEPARTEMENTET
POSTBOKS 8148 DEP
0033 OSLO

Sendt med e-post til Norges vassdrag- og energidirektorat: nve@nve.no

Oslo, 4. august 2025

Sak nr.: 4339
Ansvarlig advokat: Peder Landfald

**SAK NR. 202504181: KLAGE PÅ VEDTAK OM INNKALLING TIL
KONSESJONSBEHANDLING FOR BERGERFOSS 1 – EINAR MICHAEL BORCH**

Det vises til vedtak 28. mai 2025 fattet av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), hvor det er besluttet at kraftverket Bergerfoss 1 i Ranselva, Jevnaker kommune, innkalles til konsesjonsbehandling. På vegne av Einar Michael Borch, eier av Bergerfoss 1, påklages vedtaket.¹

Klagefristen er tre uker regnet fra det tidspunktet underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part, jf. forvaltningsloven § 29. Undertegnede, som er klagers fullmektig, ble ikke underrettet om vedtaket av NVE slik det følger av forvaltningsloven § 27 jf. § 12 tredje ledd, og ble først kjent med vedtaket 23. juni 2025. I e-post 25. juni 2025 ble det sendt anmodning om utsatt klagefrist og i e-post 26. juni 2025 satte NVE klagefristen til 4. august 2025. Klagen er rettidig fremsatt.

Klagen retter seg mot NVEs rettsanvendelse og det faktiske grunnlaget for vedtaket. Etter Borchs oppfatning foreligger det ikke sterke miljømessige hensyn som kan begrunne konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66 for kraftverket Bergerfoss 1. En konsesjonsbehandling vil ikke kunne bidra med ytterligere miljøforbedrende tiltak utover det som allerede kan pålegges gjennom nytt manøvreringsreglement og vilkårsrevisjon for vassdragsreguleringen i Randsfjorden. Det er heller ikke gjennomført en konkret vurdering av forholdene ved Bergerfoss 1, slik regelverket krever.

I det følgende redegjøres nærmere for grunnlaget for klagen. For øvrig vises det til høringsuttalelse 29. desember 2023 til krav om innkalling til konsesjonsbehandling, samt uttalelse 1. april 2025 til varsel om innkalling til konsesjonsbehandling, som for ordens skyld vedlegges her.

Bilag 1: Høringsuttalelse 29. september 2023 til krav om innkalling til konsesjonsbehandling

¹ Kraftverket eies gjennom enkeltpersonsforetaket Moe – Bergerfoss 1 Einar Mikael Borch, org.nr. 984 582 099

Bilag 2: Uttalelse 1. april 2025 til varsel om vedtak om innkalling til konsesjonsbehandling

1. Kort om Bergerfoss 1

Einar Michael Borch eier og driver elvekraftverket Bergerfoss 1 gjennom enkeltmannsforetaket Moe – Bergerfoss 1 Einar Mikael Borch. Kraftverket ble bygget i 1938 og ligger på østre side av reguleringsdammen ved utløpet av Randsfjorden. Det utnytter et fall på 3,40-6,60 meter, avhengig av regulert vannstand i Randsfjorden. Fallrettighetene ligger til eiendommen gnr. 148 bnr. 1 i Jevnaker kommune. Kraftverket har en installert effekt på 1,5 MW og slukeevne på 35 m³/s. Midlere produksjon er ca. 10 GWh/år.²

Kraftverket ligger i dagen, med inntak i Randsfjorden og utløp direkte i undervann nedstrøms reguleringsdammen. Plasseringen innebærer at vannet ikke ledes bort fra elven over en lengre strekning, men tilbakeføres til elven rett nedstrøms dammen.

På vestsiden av dammen ligger Bergerfoss 2 kraftverk, som er eid av AS Randsfjord Tremasse- & Papirfabrikk, et datterselskap av Viul Kraft AS. Lenger ned i Randselva ligger ytterligere fire kraftverk: Kistefoss 1 og 2, som eies av det samme kraftselskapet, og Askerudfoss og Viulfoss, som eies av Viul kraft AS direkte. Disse kraftverkene er også innkalt til konsesjonsbehandling.

2. Klagegrunnlag

2.1 Det er ikke gjennomført en konkret vurdering av kraftverket Bergerfoss 1

Av vannressursloven § 66 tredje ledd andre punktum følger det at vassdragsmyndighetene «i enkeltvedtak» kan bestemme at tiltaket må ha konsesjon. Av forarbeidene til bestemmelsen følger det at det må «foretas en konkret vurdering», jf. Ot.prp.nr. 39 (1998-1999) side 371. Konsesjonsplikten kan etter dette ikke ilegges generelt basert på en samlet vurdering av flere kraftverk i samme vassdrag, men må begrunnes konkret i forhold som gjør seg gjeldende for det aktuelle kraftverket.

I vurderingen av om Bergerfoss 1 skal innkalles til konsesjonsplikt, må vurderingene som blir gjort og de miljømessige hensynene som vedtaket begrunnes i, gjelde for dette kraftverket spesifikt. Det må altså gjøres en konkret vurdering av om det foreligger «sterke miljømessige hensyn» som begrunner konsesjonsplikt for Bergerfoss 1.

Kravet om konsesjonsbehandling gjelder i denne saken seks ulike kraftverk, som er plassert på forskjellige steder i vassdraget, med ulik størrelse og utforming. I begrunnelsen for å innkalle Bergerfoss 1 er det vist til følgende:

«Det er nødvendig med en helhetlig behandling der reguleringen av Randsfjorden og kraftverkene i Randselva sees i sammenheng.

(...)

NVE vurderer for å sikre bestandene av storørret og elvemusling er det nødvendig å se tiltakene i vassdragene i helhet. Fordi hvert enkelt kraftverk og regulering påvirker

² Tall hentet fra NVEs publikasjon nr. 6/1990, *Opprusting og utvidelse av vannkraftverk, Erfaringer fra gjennomførte prosjekter. Bergerfoss kraftverk, Oppland*.

vandringsforholdene og leveområdene til disse artene. Tiltakene kan alene, eller sammen med andre gjøre avbøtende tiltak. Dette underbygger behovet for en helhetlig vassdragsforvaltning.

NVE mener hensynene, som nevnt ovenfor, gjør at vilkåret om at det må foreligge 'særlige tilfelle' er oppfylt for hvert enkelt av kraftverkene i Randselva, men også for kraftverkene samlet sett.»

Sitatet viser at NVE i hovedsak gjør en *samlet* vurdering av miljøkonsekvensene i vassdraget for å pålegge konsesjonsbehandling for Bergerfoss 1, uten at det gjøres en konkret vurdering av om det foreligger «særlige tilfelle» knyttet til dette kraftverket spesifikt. Dette er en rettsanvendelsesfeil som har hatt en klar innvirkning på vedtakets innhold, jf. redegjørelsen av de miljømessige konsekvensene over. Feilen må medføre at vedtaket er ugyldig og må oppheves.

2.2 Det foreligger ikke «sterke miljømessige hensyn» som begrunner konsesjonsplikt for Bergerfoss 1

Bergerfoss 1 er konsesjonsfritt og kan i utgangspunktet fortsette som før uten konsesjon etter vannressursloven § 66 tredje ledd. I «særlige tilfelle» kan imidlertid vassdragsmyndighetene i enkeltvedtak bestemme at tiltaket må ha konsesjon, jf. bestemmelsens tredje ledd andre punktum.

Terskelen for når det kan kreves konsesjon, følger av forarbeidene til bestemmelsen, hvor det uttales at:

«Det vil kun være aktuelt å kreve konsesjonsbehandling når det foreligger sterke miljømessige hensyn», jf. Ot.prp.nr. 39 (1998-1999) s. 371.

Dette er også fremhevet i veileder til vannressursloven side 13, hvor det understrekes at innkalling til konsesjonsbehandling bare kan gjøres «i særlige tilfeller ved sterke miljømessige hensyn».³

I NVEs vedtak begrunnes innkallingen til konsesjonsplikt med tre forhold: Behovet for å sikre bestanden av storørret, bevare elvemuslingen og forbedre vannforekomstene i Randselva. NVE anser hvert av disse forholdene som «sterke miljømessige hensyn», og dermed som «særlige tilfeller» etter vannressursloven § 66, jf. vedtaket side 4. Etter Borchs syn, gjør disse forholdene seg imidlertid ikke gjeldende for Bergerfoss 1. Det vises i denne sammenheng til høringsuttalelsen 29. september 2023 (bilag 1), som utførlig redegjør for de miljømessige utfordringene i Randsfjorden og i Randselva.

Oppsummert nevnes at tiltak i Bergerfoss 1 ikke vil bidra til å forbedre forholdene for storørret i Randselva ettersom elvestrekningen fra Bergerfoss til Kistefoss ikke er et relevant gyte- og oppvekstområde for storørreten. Ifølge rapporten *Storørret i Norge. Definisjon, status, påvirkningsfaktorer og kunnskapsbehov*, Museth m.fl. (2018) side 43-46 er det i dag to adskilte lokaliteter av storørret i vassdraget; én lokalitet i Randsfjorden med gyteområder oppstrøms magasinet og én i Tyrifjorden med de viktigste gyteområdene nedstrøms Viulfoss kraftverk.⁴ Dette kraftverket er i dag et absolutt vandringshinder, og selv om det etableres fisketrapp her, antas det å ikke være behov for ytterligere tiltak for storørreten i strekningen fra Randsfjorden til Kistefoss.

³ Veileder nr. 1/2021, [Veileder til vannressursloven og NVEs behandling av vassdrags- og grunnvannstiltak](#), s. 13

⁴ NINA rapport 1498, 2018

Dersom det for eksempel etableres en fiskepassasje i Randsfjorddammen, kan det føre til en sammenblanding av storørretbestandene, noe som ikke nødvendigvis er ønskelig.

Vedrørende bestanden av elvemuslinger, er eventuelle tiltak i hovedsak knyttet til biotopforbedrende tiltak for ørret samt forbedringer i manøvreringsreglementet. Sistnevnte tiltak kan pålegges gjennom fastsettelse av nytt manøvreringsreglement og/eller i vilkårsrevisjonen. Verken hensynet til storørret eller elvemusling kan derfor begrunne innkalling til konsesjonsbehandling.

Når det gjelder oppfyllelse av miljømålene, viser NVE til de nasjonale føringene for regulerte vassdrag, hvor det uttales at miljømål etter vannforskriften *kan* kvalifisere som «særlig tilfelle» etter vannressursloven § 66.⁵

Likevel kan oppnåelse av miljømål neppe begrunne konsesjonsplikt for Bergerfoss 1. Miljømålene i vannforekomstene oppstrøms og nedstrøms kraftverket er allerede oppnådd, og vannforekomstene er verken prioritert for tiltak som kan medføre krafttap eller for andre miljøtiltak enn krafttap i den regionale planen for vannforvaltning 2022-2027. Vannforekomstene ved Bergerfoss 1 skiller seg dermed fra vannforekomstene lenger ned i vassdraget, hvor miljømålene *ikke* er nådd og kraftverkene er prioritert for innkalling til konsesjonsbehandling.

I NVEs vedtak nevnes det at mulige tiltak som kan pålegges i en konsesjon for å forbedre vannforekomstene inkluderer «minstevannføring, opp- og nedvandringsveier, omløpsventil, krav om biotopforbedrende tiltak av ulik art og krav knyttet til driften av kraftverket». Dette er tiltak som i all hovedsak må gjennomføres i kraftverkene nedstrøms Bergerfoss 1, og ved fastsettelse av endelig manøvreringsreglement for Randsfjorden og/eller i vilkårsrevisjonen for vassdragsreguleringen. Vedrørende installering av omløpsventil, nevnes det også at dette er et tiltak som er ment å sikre vannføring i vannstrengen nedenfor et kraftverk ved driftsstans. Bergerfoss 1 ligger imidlertid i dammen og uten åpen vannstrekning nedstrøms kraftverket som kan påvirkes gjennom en omløpsventil, ettersom vannet ledes direkte videre til neste dam. Et slikt tiltak antas derfor å ikke være aktuelt for dette kraftverket.

Etter Borchs syn vil konsesjonsplikt for Bergerfoss 1 dermed ikke gi noen ytterligere bidrag for å forbedre miljøet i Randselva.

Dersom det vurderes å pålegge minstevannføring fra dammen, understrekes det at terskelen for å innkalle til konsesjonsbehandling som innebærer krafttap er svært høy. Det vises i den forbindelse til redegjørelsen i uttalelsen 1. april 2025 (bilag 2) side 2-3. Handlingsrommet for å tiltak som medfører produksjonstap er begrenset, og innkalling til konsesjonsbehandling bør ikke gjøres med mindre vannforekomsten er prioritert i vannforvaltningsplanen, jf. presiseringen til de nasjonale føringene for planperioden 2022-2027. Det skal derfor svært mye til for å innkalle Bergerfoss 1 til konsesjonsbehandling på dette grunnlaget.

Samlet sett er det Borchs syn at det ikke foreligger «sterke miljømessige hensyn» som kan begrunne konsesjonsplikt for Bergerfoss 1.

⁵ Nasjonale føring for regulerte vassdrag (KLD og OED 2014)

3. Avsluttende merknader

På denne bakgrunn er det etter Borchs syn ikke tilstrekkelig rettslig eller faktisk grunnlag for å innkalle Bergerfoss 1 til konsesjonsbehandling, og vedtaket må dermed oppheves.

Det bes om utsatt iverksettelse inntil klagen er behandlet, jf. forvaltningsloven § 42 første ledd.

Vennlig hilsen

Dæhlin Sand Advokatfirma AS

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Mari Kjellevoid', written over the printed name.

Mari Kjellevoid Brygfeld
Advokat